

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével

Készítette: Szántó Zoltán

Szakmai felelős: Szántó Zoltán

2010. június

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

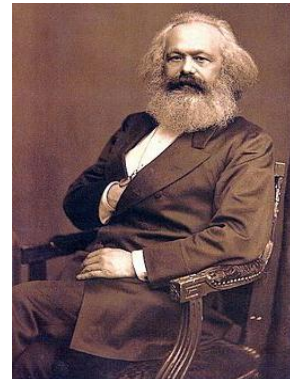
6. hét

Gazdasági intézmények szociológiája Munkamegosztás 1.

Szántó Zoltán

Kooperáció és munkamegosztás: Marx

- Karl Marx: A tőke I. (1867)
- Egyszerű és összetett munkamegosztáson alapuló kooperáció
- Egyes, különös és általános munkamegosztás
- Szervezeti és társadalmi munkamegosztás
- A szervezeti munkamegosztás két történeti formája
  - Manufaktúraszerű munkamegosztás
  - Gyárszerű munkamegosztás
- A manufaktúraszerű munkamegosztás két típusa
  - Különnemű (v. szerves) manufaktúra (pl. óragyártás)
  - Szerves manufaktúra (pl. gombostűgyártás, üvegpalack-manufaktúra)
- A gyárszerű munkamegosztás két típusa
  - Sok egyenlő fajta gép egyszerű kooperációja (pl. borítékgyártó gépek, szövöde)
  - Géprendszer (sok különböző fajta gép munkamegosztáson alapuló kooperációja, pl. fonoda)

Összegzés: Marx fogalmi rendszere

Kooperáció

1. egyszerű
2. munkamegosztáson alapuló
  - a) általános - társadalmi
  - b) különös - társadalmi
  - c) egyes – szervezeti
    - manufaktúraszerű
      - különmemű
      - szerves
    - gyárszerű
      - sok egyenlő fajta gép egyszerű kooperációja
      - géprendszer

Munkaegyesítés, munkaközösség és munkamegosztás: Bücher

- Karl Bücher (1847–1930) – a munkamegosztással szembenálló gazdasági elv
- Mennyiségi aránytalanság az (1) elvégzendő munkamennyiség és a (2) rendelkezésre álló munkaerő között
  - (1) < (2): munkaegyesítés (kombináció)
  - (1) > (2): munkaközösség különböző formái
- Minőségi aránytalanság az elvégzendő munka és az egyéni munkaerő között
  - Munkamegosztás különböző formái
- Példák a munkaegyesítésre: mellékiparok, mellékfoglalkozások
- A munkaközösség típusai
  - Közös v. társas munka
  - A munka megsokszorozása
    - A munka egyszerű megsokszorozása
      - Azonos ütemű
      - Váltakozó ütemű
    - Munkaláncolat
  - Kapcsolt munka

- Példák a munkaközösség különböző típusaira
- Közös v. társas munka: aratás, répaszedés, szüretelés, szobafestés
- A munka megsokszorozása: súlyos teher felrakodása, rét lekasználása, hajtás a vadászaton
  - A munka egyszerű megsokszorozása: kőművesek, járdakövezők, hólapátolók, kubikusok
  - Munkaláncolat
    - Azonos ütemű: evezősök a gályán, hajóvontatás, gyaloghintó hordozói
    - Váltakozó ütemű: cséplőmunkások, két vasat verő kovács, fafűrészelés, szőnyegporolás stb.
- Kapcsolt munka: kovács és fújtatókezelő, evezős és kormányos, egy szintársulat, egy zenekar
- A munkamegosztás típusai Adam Smith példái alapján (a munkamegosztás fogalmának tipológiai explikációja)
  - Gombostűgyártás: munkafelbontás
  - Gyapjúkendő előállítás: termelésmegosztás
  - Kovácsok: szakmaelválás
- A munkamegosztás két további típusa
  - Szakmakialakulás (házigazdaságból önálló szakmák)
  - Munkaeltolódás (technikai újítások bevezetése nyomán)

A gazdasági tevékenységek technikai, szociális és ökonómiai jellegű megosztása: Weber

„Az emberek adott csoportján belül a tevékenység és a munka végrehajtásának többféle módja lehetséges.

A köztük lévő különbségek lehetnek tipikusan

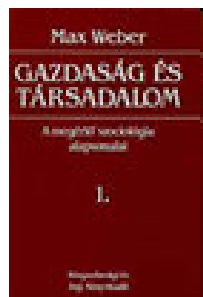
1. Technikai jellegűek – ha aszerint különböznek, hogy a javak előteremtésére szolgáló lépések technikai lebonyolítása érdekében a sok közreműködő hogyan osztja meg egymás között a tevékenységeket, és ezek a tevékenységek hogyan kapcsolódnak össze egymással, valamint a dologi termelőeszközökkel:

2. Szociális jellegűek – mégpedig

- a) ha aszerint különböznek, hogy az egyes tevékenységeket autokefális és autonóm gazdaságok végzik-e vagy sem, és hogy ökonómiai jellegük tekintetében milyenek ezek a gazdaságok: – valamint ezzel szoros összefüggésben
- b) ha aszerint különböznek, hogy a) az egyes tevékenységek, – b) a dologi termelőeszközök, – c) a nyereségszerzés ökonómiai lehetőségei... elvannak-e sajátítva vagy sem, illetve milyen módon és milyen mértékben vannak elsajátítva és hogy ettől függően milyen jellegű a) a foglalkozási tagolódás... és b) hogyan alakul a piac

Végül

- 3. bármilyen jellegű legyen is a tevékenységek egymás közti és a dologi termelő eszközökkel való összekapcsolása, és bármilyen módon történjék is a gazdaságok közti tevékenységmegosztás és az elsajátítás, ökonómiai szempontból fel kell tenni a kérdést, hogy vajon háztartás jelleggel vagy szerzés céljából hasznosítják-e a tevékenységeket?”

(Max Weber:
Gazdaság és társadalom,
1. KJK, 1987, 128.)

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

6. hét

SZEMINÁRIUM

A munkamegosztás típusai

Szántó Zoltán

Irodalom

- K. Marx: Kooperáció. A munka megosztása és a manufaktúra (in.: MGE 23–29., 43–61.)
- K. Bücher: Munkaegyesítés és munkaközösség. A munkamegosztás típusai (in.: MGE 31–41., 63–69.)
- M. Weber: A gazdasági tevékenységek megosztásának típusai (in.: MGE 71–82.)

Feladatok

1. Hasonlítsa össze – elsősorban a szövegekben található példák alapján – Marx egyszerű kooperáció fogalmát Bücher munkaegyesítés és munkaközösség fogalmi rendszerével! (1. és 2. irodalom)
2. Hasonlítsa össze – elsősorban a szövegekben található példák alapján – Marx munkamegosztáson alapuló kooperáció fogalmi rendszerét Bücher munkamegosztás fogalmi rendszerével! (1. és 2. irodalom)
3. Hasonlítsa össze a kooperáció és munkamegosztás különböző marxi definícióit a munkaegyesítés, munkaközösség és munkamegosztás bücheri fogalmi meghatározásával! (Hasonlóságok és különbségek. 1. és 2. irodalom)
4. Vázolja fel Max Weber fogalmi rendszerének logikai vázát! (3. irodalom)
5. Helyezze el Weber tipológiájában Marx és Bücher fogalmait! (1., 2. és 3. irodalom)